

СТАНОВИЩЕ

От: доц. д-р Александър Иванов Вълков,
Хабилитиран преподавател по професионално направление «3.8 Икономика»,
научна специалност „Организация и управление извън сферата на
материалното производство“, редовен преподавател в катедра „Публична
администрация“ на УНСС - София
e-mail: alexander.valkov@unwe.bg
член на научно жури съгласно заповед на Ректора на МУ – Варна „Проф. д-р
Параскев Стоянов“ №Р-109-111 / 31.01.2018 г.

Относно: конкурс за заемане на академична длъжност “доцент” в област на висше образование „3. Социални, стопански и правни науки”, професионално направление „3.8. Икономика” и специалност “Икономика на здравеопазването”, обявен в ДВ, бр. 96/01.12.2017 г.

Основание за представяне на становището: решение на Научното жури за определяне на рецензенти (заповед №Р-109-136/01.03.2018 г.).

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на катедра „Икономика и управление на здравеопазването”, Факултет “Обществено здравеопазване” на МУ – Варна на основание решение на ФС на факултет „Обществено здравеопазване“ (протокол №119/11.01.2018 г.).

В конкурса участва един кандидат - гл. ас. Елка Игнатова Атанасова, д.и. от катедра „Икономика и управление на здравеопазването”, факултет “Обществено здравеопазване” на МУ – Варна. Тя е представила коректно и в изряден вид всички необходими документи, предвидени в ЗРАСРБ и ПРАС на МУ – Варна.

2. Информация за кандидатите в конкурса

2.1. Образование, специализации и обучения

Единственият кандидат в конкурса, гл.ас. Елка Атанасова, д.и. е випускник на МУ – Варна. През 1998 г. тя завършва с пълно отличие петгодишен курс на обучение по специалност „Здравен мениджмънт“. През м. ноември 1998 г. полага с отличие и държавните изпити и придобива ОКС „магистър“ по „здравен мениджмънт“ и професионална квалификация „мениджър“ (вж. Диплом за ВО сер. МУ №002172, рег.№ 4/1998 г.). След магистратурата продължава обучението си в МУ – Варна като през 2003 г. придобива права на специалист по „Икономика на здравеопазването“ (вж. Свидетелство за призната специалност, рег.№ 007941/03.02.2003 г.). Под научното ръководство (като супервайзори) на В. Гроот, М. Павлова, Е. Мутафова тя провежда дисертационно изследване и защитава (04.09.2014 г.) докторска степен по икономика в Университета в Маастрихт (Маастрихт, Холандия) тема „Формални и неформални потребителски

плащания за публични здравни услуги в България“ (ИК „Стено“ ISBN: 978-90-821059-2-6). С решение на АС по протокол №38/19.12.2014 г. на гл.ас. Елка Атанасова е призната ОНС „доктор“ на МУ – Варна по научната специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (в здравеопазването)” (вж. Удостоверение №109/30.12.2014 г.).

След завършване на висшето си образование през 1998 г. кандидатът преминава редица специализации и допълнителни обучения (общо 9 на брой) в следните области - болнично управление, здравна политика, здравно осигуряване, оценка на здравни технологии и др. Преминатите специализации и обучения подпомагат и актуализират образователните компетентности в избраната професионална област – академична кариера по икономика на здравеопазването.

2.2. Професионално/академично развитие

Професионалният път на гл.ас. Елка Атанасова е изцяло в МУ – Варна. Веднага след завършване на магистратурата по здравен мениджмънт тя работи като организатор по линия на СДО в МУ – Варна, а от м. август 1999 г. започва работа в катедрата по „Здравен мениджмънт“ във ФОЗ при МУ – Варна. От Удостоверението за стаж (№099-3102/13.12.2017 г.) е видно, че към 12.12.2017 г. тя има общо 18 г., 4 м. и 17 дни стаж по специалността. Преподавателският стаж се формира както следва:

- 3 г., 6 м. и 22 дни на академичната длъжност „асистент“ (1999 - 2003 г.);
- 4 г. 6 м. и 25 дни на академичната длъжност „старши асистент“ (2003 - 2007 г.) и
- 10 г. и 1 м. на академичната длъжност „главен асистент“ (2007 г. и понастоящем) в катедра “Икономика и управление на здравеопазването”, ФОЗ, МУ-Варна.

Обобщение по т.2: Данните позволяват да се обобща, че е налице целенасочено академично развитие и професионална квалификация, необходими за заемане на обявената академична длъжност. Това прави кандидатурата на гл.ас. Елка Атанасова, д.и. подходяща за академичната длъжност „доцент“ за нуждите на катедра „Икономика и управление на здравеопазването“ при ФОЗ на МУ – Варна.

3. Научно-изследователска, проектна и педагогическа дейност

3.1. Научно-изследователска дейност

Кандидатът за академичната длъжност „доцент“ е представил пълен списък на публикациите си за периода 2000 – 2017 г. Гл. ас. Елка Атанасова участва в настоящия конкурс с общо **43 научни публикации** (42 без автореферата на дисертационния труд). В справката за научните публикации коректно са посочени публикациите по дисертационния труд (общо 8 като 4 от тях са с IF).

Разпределението на научните трудове показва следното (вж таблица):

- Кандидатът участва със самостоятелен хабилитационен монографичен труд (*Потребителски плащания в здравния сектор*. Вн., СТЕНО. МУ-Варна, 2018, ISBN 978-619-221-100-4, 152 с.). Изданието заявява автора като водещ изследовател по темата за потребителските плащания в здравеопазването. Новостта на изданието е причина все още да няма широк отзвук на представените в него резултати.

- Налице е относително равномерно разпределена публикационна активност забележимо нараснала по време на обучението в докторантура и след защита на дисертацията (от 2000 г. насам средногодишната публикационна активност е 2,3; при отчитане на публикациите по дисертацията – 2,7). Преобладаващата част от по-значимите научни публикации са в периода от 2010 г. насам (в т.ч. и тези с IF);
- Малко над ½ от научните публикации (общо 24 на брой) са статии, представящи резултати в научна периодика. Публикациите в научни сборници и други непериодични издания са 14 или 1/3 от всички публикации (приети за рецензиране). Акцентът върху публикациите в научна периодика е добра „изследователска/публикационна стратегия“ тъй като осигурява представителност, актуалност и видимост на резултатите от изследванията.
- Във връзка с горното (вж. също и т. 3.4) следва да се отбележи високият дял на публикациите на чужд език. От общо 38 публикации в научна периодика и в непериодични издания 15 са на английски език (40%), като 11 от тях са публикации в международни издания (в т.ч. и с IF). Последните, като правило, са колективни публикации на международни екипи – такива са 7 от международните публикации, като в 2 от тях тя е водещ автор.

Научни публикации	Посочени в справката	Приети за рецензиране		
		Общо, в т.ч:	самостоятелни	на чужд език
Дисертационен труд / автореферат	1			
Хабилитационен (монографичен) труд	1	1	1	
Монографии, книги	2	2		
В научна периодика, в т.ч.:	24	24	1	11
- в България	15	15	1	2
- в международни издания	9	9		9
В непериодични издания, в т.ч.:	14	14		4
- в България	12	12		2
- в международни издания	2	2		2
Учебници	1	1		
Общо (без дис.труд)	42	42	2	15

Научни публикации	Общо	Авторство в колективни публикации		
		1-ви	2-ри	3-ти +
Хабилитационен (монографичен) труд	1			
Монографии, книги	2		1	1
Публикации в научна периодика	24	8	6	9
- в България	15	6	5	3
- в чужбина	9	2	1	6
Публикации в непериодични издания	14	3	5	6
- в България	12	2	5	5
- в чужбина	2	1		1
Учебници	1		1	
Общо	42	11	13	16

- Публикационният профил на кандидата показва млад учен със заявена висока научна експертиза. В 1/3 от публикациите в научна периодика тя е водещ автор; в над 1/2 от всички публикации тя е част от основния изследователски екип (1-ви и 2-ри автор).
- Във връзка с нарастващите лекционни ангажименти (вж. т. 3.3) и широкият профил на научен интерес, кандидатът за академичната длъжност „доцент“ следва да насочи внимание към осигуряване на обучението на студенти от различните специалности чрез самостоятелни или в участие учебни и учебно-методически разработки.

По отношение на рецензираните публикации могат да се отбележат следните по-важни моменти, които представят кандидата като компетентен изследовател в областта на икономиката на здравеопазването:

- Публикациите са концентрирани в основните направления на заявен научен интерес – (а) анализ на здравната система и здравната реформа (14 публикации); (б) фармакоикономика и лекарствена политика (9); (в) потребителски плащания в здравеопазването (7); (г) икономика на здравеопазването (6). Това са изключително актуални предметни области (не само за страната но и в сравнителен международен план) с висок теоретичен и практически потенциал;
- Специално внимание заслужава монографичното изследване *Потребителски плащания в здравния сектор* – не само поради факта, че играе ролята на хабилитационен труд, но и поради пионерния си в научно отношение характер, високата степен на актуалност и значение за здравната политика, за икономическата/финансовата организация на здравната система и разбира се, последиците от това (за здравната система и отвъд нея). Темата не е нова, обект е на различни фокусни емпирични проучвания (в т.ч. и у нас напр. „Разходи за здраве от джоба и социални неравенства“, 2017), но поради различни причини, сред които, не на последно място и нейната „чувствителност“, никога не е била разглеждана в събирателно/комплексно. Основният въпрос, който поставя изследването – какво е мястото на потребителските плащания в съвременния финансов микс на здравната система, изисква спокоен, доктринално необременен, аргументиран научен (и на тази основа) обществен дебат. Настоящото изследване дава пример и принос в тази насока.

За качеството на изследването (определящо научния и обществен интерес към темата) от особено значение е балансираното представяне на значими теоретични въпроси и на практически решения. Това е постигнато, като се търси/дава отговор на поредица въпроси: Как се вписват потребителските плащания като елемент на финансирането на здравни системи? Каква е тяхната роля във функциите на финансиране на здравната система? Как потребителските плащания се справят с не/пазарните провали в здравеопазването? Какви са формите на потребителските плащания? Какъв е механизма на действие на потребителските плащания? Какви са икономическите (търсене, ефективност) и социеталните последици от тяхното прилагане (справедливост)? Какво всъщност плащат потребителите и каква е тяхната роля във финансиране на здравеопазването? Какво представляват

неформалните плащания и кои са причините за тях (тяхното нарастване)? Какви са нагласите към тях на различните участници в здравната система? Какви са практиките за споделяне на разходите (прилагане и защита) в различните страни? Какви са възприетите решения (механизми на потребителски плащания) в различните страни и зависят ли те от типа на здравната система? Какви са препоръките към здравната политика у нас?

Неизбежно е тези въпроси, които очертават логиката на монографичното изследване, да нямат еднозначен отговор. Избраният позитивистки подход към представянето на темата и многобройните референции към литературните източници е гаранция за обективност. Редица от очертаните (и в теоретичен и особено в практически план) макро- и микро икономически аспекти, но най-вече тези, които ще бъдат обект на здравно-политически решения ще изискват допълнителни изследвания (особено що се касае до регулацията на плащанията и механизмите за защита на справедливостта). Но доказването на обективната необходимост от тези плащания, очертаването на детайлната структура на потребителските плащания и изясняването на последиците от прилагането на различни механизми на плащания е верният път в тази посока.

- В приложена към документите справка е направена самооценка на приносите, в посочените четири предметни области. Приложените публикации представят валидни теоретични обобщения и методологически решения, на основата на които се предлагат конкретни практически мерки.

С *теоретичен принос* са изследванията за: ролята и мястото на формалните и неформалните плащания в публичния здравен сектор в България; детайлната класификация и характеризирането на механизмите на потребителските плащания в здравеопазването; извеждане на тенденции в промените на човешките и материалните ресурси в здравеопазването в сравнителен международен план; обобщения за социално-икономическите здравни неравенства в използваемостта на различните видове здравни услуги.

С *научно-методичен принос* са разработените: концептуален модел на потребителски плащания; методика за изследване на формалните потребителски плащания; инструментариум за изследване на използваемостта и плащанията за здравни услуги; инструментариум за анализ на нагласите към неформалните плащания; систематизация на индикаторите за проследяване и оценка на националната лекарствена политика.

С *научно-приложно* значение са: обосноваването на метода на заявените предпочитания като инструмент за формиране на политики в областта на потребителските плащания; идентифицирани диспропорции между потребности и осигуреност в регионите за планиране в страната; насоки за регулиране на демографските процеси на базата на международен сравнителен анализ; алгоритъм за прилагане на ABC метода за калкулиране на себестойността.

Резюметата на научните трудове представят коректно основните моменти от научно-изследователската работа на кандидатката.

Значителната научно-изследователска работа и резултати са основание за признание: през 2013 г. тя е наградена с колективната награда на Община Варна, за научни

постижения в областта на обществените науки, а през 2014 г. е част от екипа, отличен с академичния приз „Почетен знак със синя лента“ за успешното осъществяване на проекта на ЕК „ASSPRO CEE 2007“.

Обобщение по т.3.1: Налице е достатъчна по обем и качество научна продукция в трите области: валидни теоретични обобщения, работещ методологичен инструментариум и полезни практически решения. Гл.ас. Елка Атанасова се утвърждава като водещ изследовател по значими научно изследователски теми.

3.2. Проектна активност

- За периода 2000 – 2013 г. гл.ас. Елка Атанасова е участвала в общо 8 проекта, 7 от които имат международен характер. Пред вид различната им продължителност за същия период ежегодно тя е работила по средно два проекта. В последните 4 години няма отчетени участия в проекти.
- Проектната тематика отговаря на областите на заявен научен интерес и на публикационната активност на кандидата. Сред проектите, в които тя взема участие са „Българо-швейцарски проект по болнично управление“ (2003-2005 г.), „Здравни системи в преход“ (2011-2012 г.) и „Study on Corruption in the Healthcare Sector“ (2011, ЕК) и др.
- Следва да се отбележи, че дисертационното изследване (респ. и хабилитационният труд) на гл.ас. Елка Атанасова е резултат от участие в 5-годишен проект, финансиран от ЕК по 7-ма рамкова програма, Тема 8. Социално-икономически и хуманитарни науки, Проект „ASSPRO CEE 2007“ (Assessment of patient payment policies and projection of their efficiency, equity and quality effects in Central and Eastern European countries, 2008-2013). Работата по този проект е определящ за научния профил и авторитет на кандидатката.
- Гл.ас. Елка Атанасова е член на Българското научно дружество по обществено здраве (2017 г.). Тя участва в редакционните екипи на списание „Здравна икономика и мениджмънт“ към катедра “Икономика и управление на здравеопазването”, МУ – Варна, Scripta Scientifica Salutis Publicae, World Medical and Health Policy (WMHP) и International Journal of Health Policy and Management (IJHPM)

Към аргументите в тази част могат да се допълнят и:

- активно участие в научни форуми (над 28 бр. за периода 2000 – 2017 г.);
- участие в организацията на трите юбилейни научни конференции на катедра „Икономика и управление на здравеопазването“ (2003, 2008 и 2013 г.);
- от 2016 г. гл.ас. Елка Атанасова е експерт в РГ към НЦОЗА (по реда на Наредба №9/1.12.2015 г.).

Обобщение по т.3.2: Данните са показателни за натрупан опит като изследовател и член на проектни (международни) екипи в областта на икономиката и управлението на здравеопазването. Съчетаването на изследователска работа (основно чрез научно-изследователски проекти) и публикационна активност е от ключово значение за придобиването и утвърждаването на научна компетентност и признание.

3.3. Педагогическа дейност

Гл.ас. Елка Атанасова работи като преподавател в МУ – Варна от 25.7.1999 г. първоначално в катедра „Здравен мениджмънт“ а след това и понастоящем в катедра „Икономика и управление на здравеопазването“. Данните показват, че тя покрива норматива за аудиторна натовареност (360 часа), а през годините натрупва значителен опит на преподавател. През последните 5 години (за периода 2012/13 г. – 2016/17 г.) нараства лекционната натовареност – общата учебна натовареност (лекции, упражнения и изпити) нараства от 403 на 430 часа. За уч. 2016/17 г. лекционният хорариум достига ¼ от общата учебна натовареност (1:3 съотношение лекции към упражнения).

Кандидатът в конкурса за академична длъжност „доцент“ води лекции и упражнения по дисциплини, свързани с предметната област на нейните научни изследвания, което оказва позитивно влияние върху качеството на обучение. Води преподаване в МУ – Варна по 8 учебни курса (преобладаващата част са в областта на икономиката на здравеопазването) в 2 бакалавърски специалности (Здравен мениджмънт и Здравни грижи) и 6 магистърски специалности.

ОКС	Специалност	Преподава
Бакалавър	Здравен мениджмънт Здравни грижи	Основи на икономическата теория Здравна икономика
Магистър	Здравен мениджмънт Здравни грижи Фармацевтичен мениджмънт Фармация Опазване и контрол на общественото здраве Оптометрист Рехабилитация, морелечение, уелнес и СПА	Приложни аспекти на здравната икономика Икономика, организация и финансиране на ЛЗ Микроикономикс на здравната организация Теоретични основи на икономиката на здравния и фармацевтичния сектор Здравни системи и организация на здравните грижи Сравнителни здравни системи

- Няма самостоятелен авторски учебник (учебно пособие) по някоя от дисциплините, в преподаването по които участва. Съавтор е с колеги от катедра „Икономика и управление на здравеопазването“ в публикувано през 2008 г. учебно пособие (*Сборник от задачи по икономика, организация и финансиране на лечебните заведения*);
- Участва в преподаване в курсове за обучение и СДК по здравен мениджмънт;
- Освен с аудиторно обучение, кандидатката има съвместна научна работа със студенти – научен ръководител е на 2-ма специализанти по „Икономика на здравеопазването“ и е рецензент на 8 дипломни работи.
- Към тази част от оценката следва да се имат пред вид дейностите свързани пряко с организацията и управлението на образователната дейност в Университета: член е на ПС на специалностите „Здравен мениджмънт“ и „Фармацевтичен мениджмънт“; курсов ръководител на специалност „Здравен мениджмънт“, 1-ви курс, ОКС „бакалавър“; административен асистент на катедра „Икономика и управление на здравеопазването“ (от 2000 г. досега).

Обобщение по т.3.3: Кандидатът има значителен опит в академично обучение и преподаване на широк спектър от учебни курсове в областта на икономиката на

здравеопазването в различни образователни програми в ОКС „бакалавър“ и „магистър“. Налице е съчетаване на научни интереси, изследователска работа и преподаване, което прави подходящо нейното участие в настоящия конкурс за академичната длъжност доцент.

3.4. Отражение на публикациите на кандидата в националната и чуждестранна литература

В представените документи по конкурса са представени 3 справки за цитиране на публикации на кандидатката, изготвени от УБ на МУ – Варна и ЦМБ на МУ – София.

Видно от Списъка на научните публикации, че същите са в престижни наши и чужди издания, което осигурява научна видимост на изследователската дейност: *Здравна икономика и мениджмънт* (11 публикации); *World Journal of Pharmacy and Pharmaceutical Sciences* (2), *Journal of IMAB Annual Proceeding (Scientific Papers)* (1); *International Journal of Health Planning and Management* (2), *European Journal of Public Health* (2), *Health Policy* (1) и др. Разнообразието на публикациите и на изданията, в които са публикувани показва, че гл.ас. Елка Атанасова е добре приета в национална и международна академична среда, което говори за висока оценка от научната общност в сферата на здравеопазването.

В Академичната справка за цитиранията на публикациите на гл.ас. Елка Атанасова, изготвена от Библиотеката на МУ – Варна (№763/24.10.2017) въз основа на автоматизираната информация от чужди бази данни Web of Science, Scopus и Google Scholar има открити общо 1 165 цитирания в чужди източници (в т.ч. 32 самоцитирания). Преобладаваща част (92%) от цитиранията са на колективната разработка Dimova, A., M. Rohova, E. Moutafova, **E. Atanasova**, S. Koeva, D. Panteli, E. van Ginneken. Bulgaria: Health system review. *Health Systems in Transition*, 2012, Vol. 14 (3), p. 1–186. ISSN: 1817–6119 (публикацията е посочена под номер 18 в списъка на научните публикации). Значима част от цитациите са на публикации в издания с импакт фактор (посочени в списъка на публикациите по дисертационния труд) – общо 95 цитирания на четирите публикации в следните издания: *Health Policy*, *European Journal of Public Health*, *International Journal of Health Planning and Management*. Останалата част от цитиранията (общо 37 на брой) се падат на 12 публикации, сред които една публикация в списание с IF (под №25 в Списъка на научните публикации).

В Академичната справка за IF на публикациите, изготвена от Библиотеката на МУ – Варна (№771/27.10.2017) са посочени 5 научни статии (с общ IF=8.775), публикувани в 3 престижни научни списания - *Health Policy* (1, IF=1.506), *European Journal of Public Health* (2, IF=2.459), *International Journal of Health Planning and Management* (2, IF=1.241). Четири от тях (в периода 2011 – 2015 г.) са публикации по дисертационния труд, в които гл.ас. Е. Атанасова е първи автор. Всички публикации са резултат от усилията на международен авторски колектив. Тематичен фокус на публикациите са „неформалните плащания“, „плащанията от джоба“ на пациентите и потребителските предпочитания.

В справките направени от ЦМБ на МУ – София (№527/6.12.2017 г.) са посочени:

- 67 цитирания в български издания, като преобладаващ дял (85%) от цитациите са на книгата Болничен мениджмънт, НЦОЗ, София, 2005, ISBN 954-8404-09-5 (под №3 в Списъка на научните публикации) и
- 54 цитирания в базата данни на Web of Science (на 4 публикации в 47 цитиращи публикации).

Обобщение по т.3.4: Видно от данните, че кандидатът работи и публикува по теми, които имат висока теоретична и практическа значимост, научен интерес и престиж, които намират отражение в национална и международна академична среда. Публикациите говорят за академична добросъвестност и умения за изследователска и публикационна екипна работа. Международните публикации утвърждават гл.ас. Елка Атанасова като водещ експерт по темата за потребителските плащания в здравеопазването.

4. Заключение

Въз основа на гореизложените данни, констатации и оценки за постиженията в научната и преподавателската дейност предлагам на Научното жури **ДА ПРИСЪДИ на гл. ас. Елка Игнатова Атанасова, д.и. академичната длъжност „доцент“ в Медицински университет - Варна** в област на висше образование „3. Социални, стопански и правни науки“, по професионално направление „3.8 Икономика“, специалност “Икономика на здравеопазването”.

Дата: 10.04.2018 г.

ЧЛЕН НА ЖУРИТО:

(доц. Александър Вълков, д.и.)

